

Страсбург, 8.7.2025 г.
COM(2025) 530 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

План за действие за европейската химическа промишленост

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

План за действие за европейската химическа промишленост

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Химическата промишленост е промишлеността на всички промишлености. Като четвъртата по големина преработваща промишленост в ЕС тя допринася за над 96 % от произведените стоки, което я прави крайъгълен камък на издръжливостта и конкурентоспособността на промишлеността в ЕС. Химикалите са от решаващо значение за широк спектър от приложения в стратегически сектори като отбраната, чистите технологии и цифровите технологии. Следователно Европа трябва да поддържа силна химическа промишленост. Същевременно секторът трябва да премине към модел на чиста и кръгова икономика, като се възприемат иновациите, засили се глобалната му конкурентоспособност и се гарантира защитата на човешкото здраве и околната среда.

Освен това, днес той е изправен пред значителни предизвикателства, които представляват заплаха за неговата конкурентна позиция и издръжливост. Пазарният му дял в световен мащаб е намалял с над 50 % от 2003 г. насам, като други региони, например Китай, се появяват като основни играчи. Високите цени на енергията и суровините, геополитическото напрежение и ниското пазарно търсене подкопаха конкурентоспособността на установените в ЕС производители, което доведе до намаляване на степента на използване в производството. През последните две години беше обявено затварянето на повече от 20 големи производствени завода¹ в ЕС, включително инсталации за парокрекинг и други съоръжения нагоре по веригата, използвани за производство на основни градивни елементи.

Настоящият план за действие се основава на Kompasа за конкурентоспособността², Пакта за чиста промишленост³ и стратегическия диалог с химическата промишленост, проведен от председателя Фон дер Лайен на 12 май 2025. В него се определят конкретни мерки, които да помогнат за осигуряване на глобална конкурентоспособност на европейската химическа промишленост, за поддържане на силна европейска производствена база и за нейното модернизиране чрез действия в четири ключови области: 1) укрепване на издръжливостта: поддържане на производство от критично значение в ЕС и отваряне на нови пазари и защита на промишлеността на ЕС; 2) осигуряване на енергийните доставки, подкрепа за декарбонизацията и преход към чиста и кръгова икономика; 3) създаване на водещи пазари и насърчаване на иновациите; и 4) опростяване на регулаторната рамка.

(1) Смята се, че затварянето на тези големи заводи е причина за загубата на 10 000—20 000 работни места.

(2) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Kompas за конкурентоспособността на ЕС“ (COM(2025) 30 final).

(3) Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Пактът за чиста промишленост: Съвместна пътна карта за конкурентоспособност и декарбонизация (COM(2025) 85 final).

Планът за действие е придружен от законодателно предложение за сборен пакет от мерки в областта на химикалите⁴ с цел опростяване например на изискванията за етикетирание, както и делегиран акт относно водорода с малък въглероден отпечатък⁵. Той е допълнен от предложение за основен регламент за Европейската агенция по химикали (ЕСНА)⁶, с което допълнително ще се опрости управлението на регулаторната рамка за химикалите.

2. УКРЕПВАНЕ НА ИЗДРЪЖЛИВОСТТА

2.1. Поддържане на производство от критично значение в ЕС

ЕС трябва да поддържа и модернизира основния си капацитет за производство на химикали, за да засили конкурентоспособността си и да запази издръжливостта си. Основните градивни елементи, като нефтохимикали, амоняк и хлор, стоят в основата на множество вериги за създаване на стойност, от фармацевтичните продукти до батериите. Обаче ЕС е загубил поне 8—10 % от капацитета си за крекинг през последните три години, като в резултат от потенциални бъдещи затваряния на заводи общата загуба нараства до над 20 % от капацитета за 2021 г. Повечето от останалите инсталации за крекинг в ЕС, концентрирани в няколко региона и често интегрирани с нефтени рафинерии, са остарели, разчитат в голяма степен на нафта като основна суровина и са по-малко ефикасни от своите конкуренти в световен мащаб⁷.

Тези структурни слабости не са ограничени само до пещите за парокрекинг. В други видове производство от критично значение⁸ има широко разпространени спирания, водещи до съответни последици за цялата химическа екосистема. Това не само засяга сектори като пластмасите, полимерите и потребителските и специализирани химикали, но и излага на риск до 200 000 директни работни места⁹.

За да запази и модернизира стратегическия производствен капацитет и веригите за създаване на стойност, да декарбонизира сектора, да намали зависимостите¹⁰ и да привлече подходящите умения, Комисията ще създаде **Алианс за химикали от критично значение**¹¹. Този алианс ще служи като стратегическа рамка, чрез която се дава възможност за сътрудничество между държавите членки и заинтересованите страни, така че да може да се картографират рисковете от затваряне на производствени мощности в сектора и да се вземат съответните мерки. Алиансът ще улесни и дискусиите във връзка с основни търговски предизвикателства, като

(4) Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на регламенти (ЕО) № 1272/2008, (ЕО) № 1223/2009 и (ЕС) 2019/1009 по отношение на опростяването на някои изисквания и процедури за химичните продукти (COM(2025) 531).

(5) ДЕЛЕГИРАН РЕГЛАМЕНТ (ЕС) .../... НА КОМИСИЯТА за допълване на Директива (ЕС) 2024/1788 на Европейския парламент и на Съвета чрез определяне на методика за оценка на намалението на емисиите на парникови газове в резултат на използването на нисковъглеродни горива (C 2025 (4674))

(6) Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно Европейската агенция по химикали и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006, Регламент (ЕС) № 528/2012, Регламент (ЕС) № 649/2012 и Регламент (ЕС) 2019/1021 (COM 2025 (386)).

(7) По-специално инсталациите за крекинг на етан са често срещани в САЩ и Близкия изток.

(8) Това включва производството на олефини, ароматни съединения, метанол, амоняк и хлор, наред с други суровини.

(9) Доклад на CEFIC: The Competitiveness of the EU Chemical Industry [„Конкурентоспособността на химическата промишленост на ЕС“].

(10) Например при торовете.

(11) В съответствие с правилата в областта на конкуренцията и международните ангажименти на ЕС.

например нарушения на еднаквите условия на конкуренция в световен мащаб, зависимости от веригата за доставки, както и въпроси, свързани с правата върху интелектуалната собственост, като подпомага сектора и Комисията да откриват потенциално вредни резки увеличения на вноса на ранен етап. Тази работа ще се основава на Пътя за преход за химическата промишленост.

Алиансът ще спомогне за разработването на **критерии за определяне на химически заводи и молекули**, които са от критично значение за стратегическите цели на ЕС. Те следва да отразяват тяхното значение за стратегическите сектори надолу по веригата, както и нивото на търговска зависимост на ЕС. Като използва опита от други стратегически сектори, например суровините или нулевите нетни емисии, алиансът може да проучи и нови фактори за издръжливост, свързани с химическата промишленост, като производствени заводи за редки или ограничени повторения, които са от критично значение за веригите за създаване на стойност в Съюза.

Въз основа на тези критерии Алиансът ще допринесе за **картографиране на молекули от критично значение**, например тези, които са от съществено значение за стратегическите вериги за създаване на стойност и при които има зависимост от единствена трета държава или от малко на брой доставчици¹². При тези молекули впоследствие ще има засилено наблюдение в рамките на системата за митнически надзор и те биха могли да послужат като основа за потенциално законодателно предложение.

Освен това алиансът ще подкрепя ЕС и държавите членки при съгласуването на инвестиционните приоритети и ще ръководи координацията между механизмите за подкрепа на ЕС и националните проекти, включително важните проекти от общоевропейски интерес (ВПОИ). Два потенциални ВПОИ биха могли да бъдат от полза за химическата промишленост. На първо място, Съвместният европейски форум за ВПОИ разглежда веригата за създаване на стойност в биотехнологиите, за да се набележат възможни проекти. На второ място, форумът одобри проект за кръгови авангардни материали, който в момента е в процес на разработване. Държавите членки могат да разработват мерки за помощ в подкрепа на ВПОИ за технологии, които са от решаващо значение за чистия преход или за важни инфраструктурни проекти. Наличието на ВПОИ зависи от фискалния капацитет на участващите държави членки.

На трето място, Комисията ще съдейства на държавите членки и на регионите при определянето на **заводи на ЕС за химикали от критично значение**. Тези заводи ще се основават на вече съществуващи клъстери и платформи в сектора, като например Европейската мрежа на регионите с химическа промишленост. Такива местни промишлени екосистеми играят основна роля за поддържането на издръжливи вериги за създаване на стойност в сектори като чистите технологии, авиокосмическата промишленост, отбраната или здравеопазването — сектори, които изискват гъвкава и модернизирана производствена база.

За много от тези заводи са необходими инвестиции за модернизиране, премахване на замърсяването и декарбонизация, като същевременно трябва да се повиши конкурентоспособността. Следва да се предостави целенасочена подкрепа за модернизиране на заводи, изложени на риск от затваряне, и за улесняване на техния

⁽¹²⁾ При суровините от критично значение този въпрос е разгледан в информационните системи за суровините RMIS: <https://rmis.jrc.ec.europa.eu/>.

екологичен преход в съответствие с правилата за държавна помощ, където е приложимо.

В целия ЕС има около 150 химически парка. Те са опора за промишлената дейност, работните места и центровете за високи постижения и иновации. Комисията ще помогне за опазването и подкрепата на развитието на тези екосистеми чрез модернизация и декарбонизация, като използва финансиране по линия на политиката за сближаване както съгласно настоящата правна рамка, така и в резултат на предложеното съобщение относно модернизирана политика на сближаване¹³. Тя ще използва опита от Фонда за справедлив преход в областта на декарбонизацията, повишаването на квалификацията/преквалификацията и изграждането на капацитет, Фонда за иновации и InvestEU. Понастоящем Комисията вече подкрепя декарбонизацията на химическата промишленост чрез Фонда за справедлив преход и процеса на справедлив преход.

Инвестициите може да бъдат подкрепени чрез съвместно създаване на регионални планове за заводи на ЕС за химикали от критично значение, обединяващи промишлеността, академичните среди, стартиращите предприятия и регионалните органи. Това следва да доведе до по-добро съответствие между нуждите на местно равнище и наличните ресурси, инфраструктура и инструменти и ще даде възможност на иновативни дружества и стартиращи предприятия да предложат нови решения за модернизиране на производствените процеси от критично значение, ускоряване на декарбонизацията, цифровизацията и кръговостта, както и за насърчаване на по-безопасни и по-устойчиви химикали. Тази съвместна работа може да допринесе за подобряване на съчетаването с инструментите за финансиране от ЕС. В тази връзка Комисията може да информира държавите членки за съответните възможности за финансиране и да намали риска обещаващи проекти да се провалят поради административна сложност или фрагментирана подкрепа.

Инициативата ще спомогне и за предоставянето на административна помощ за други мерки, например засилване на сътрудничеството между научноизследователските среди и сектора, насърчаване на иновациите, подкрепа за МСП и повишаване на квалификацията/преквалификация на работната сила на местно равнище¹⁴.

При изпълнението на настоящия план за действие ще се разчита и на инструмента за координация на конкурентоспособността, представен в компаса на конкурентоспособността, за да се облекчи зависимостта на сектора от външни фактори и да се подпомогне преходът му към по-устойчиво и конкурентно бъдеще.

Комисията ще:

- създаде Алианс за химикали от критично значение на равнището на ЕС като стратегическа рамкова структура за сътрудничество между държавите членки и заинтересованите страни за справяне с рисковете от затваряне на производствени мощности в сектора и обсъждане на основните търговски предизвикателства (четвърто тримесечие на 2025 г.).

⁽¹³⁾ Съобщение на Комисията „Модернизирана политика на сближаване: междинният преглед“ (COM(2025) 163 final, 1 април 2025 г.).

⁽¹⁴⁾ В рамките на Пакта за умения регионалното партньорство, ръководено от Европейската мрежа на регионите с химическа промишленост, има за основен ангажимент да подпомага регионите да се справят с предизвикателствата, породени от прехода на сектора към екологични и цифрови практики.

Алиансът ще:

- организира подкрепа за държавите членки и заинтересованите страни с оглед разработване на критерии за определяне на заводи и молекули от критично значение в ЕС (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- подпомага държавите членки и заинтересованите страни при картографирането на молекулите от критично значение, което ще послужи като основа за засилено наблюдение в рамките на системата за митнически надзор, диверсификация на доставките, както и евентуално законодателно предложение относно молекулите от критично значение (2026 г.);
- подпомага държавите членки и регионите при създаването на заводи на ЕС за химикали от критично значение, за да се улеснят инвестициите и иновациите, да се подобри достъпът до финансиране и да се подпомогне модернизацията на производствения капацитет от критично значение (2026 г.).

2.2. Международна търговия: отваряне на нови пазари и защита на промишлеността на ЕС

Европейската химическа промишленост е водещ износител и с ключов принос за търговския баланс на Европа. През 2023 г. стойността на износа на химически продукти от ЕС, с изключение на фармацевтичните и медицинските продукти, достигна 285 милиарда евро в сравнение с 241 милиарда евро внос. Търговският излишък на ЕС се дължи основно на сегментите надолу по веригата (потребителски и специализирани химикали), полимери и междинни химични продукти, а търговският дефицит в сегментите нагоре по веригата отразява зависимостта на ЕС от вноса на енергия и суровини (изкопаеми горива и суровини, суровини на биологична основа), използвани за производството на други химикали.

За да може секторът да възвърне конкурентоспособността си в рамките на ЕС и в международен план, от решаващо значение са достъпът до външни пазари както за износ, така и за внос и укрепването на еднаквите условия на конкуренция, например в областта на защитата на интелектуалната собственост. За да постигне това, ЕС ще предприеме специфични за сектора действия, както е описано по-долу.

Осигуряване на достъп до експортни пазари

Комисията ще продължи да разширява мрежата от споразумения за свободна търговия на ЕС, за да ограничи пречките пред търговията и да оцени относимите аспекти на съществуващите търговски споразумения с цел насърчаване на търговията с химикали, включително осигуряване на достъп до влагани суровини, които са от съществено значение за химическата промишленост.

Комисията ще се стреми, в сътрудничество със заинтересованите страни, да подкрепя химическата промишленост с други видове споразумения където споразуменията за свободна търговия не са възможни към момента, да улеснява достъпа до пазара и да насърчава търговията чрез алтернативни, специално разработени форми на взаимодействие с нашите партньори. Това може да включва секторни споразумения за регулаторно сътрудничество, насочени към ограничаване на ненужните пречки с оглед опростяване на търговията с химикали, както и стратегически партньорства за суровини от критично значение или партньорства за

чиста търговия и инвестиции, за да се осигури диверсификация на веригата за доставки на влагани основни критични суровини.

Търговска защита

Където това е обосновано, Комисията ще продължи да използва бързо и ефективно инструменти за търговска защита, като например антидъмпингови, антисубсидийни или защитни мерки. По този начин следва да се защитят нашите промишлени сектори от нелоялна конкуренция в световен мащаб и да се гарантира, че нашият пазар не служи като дестинация за износ с цел отклоняване на търговията и предизвикан от държавата свръхкапацитет на световния пазар.

Между 1 януари 2024 г. и 30 юни 2025 г. Комисията започна 18 разследвания за търговска защита относно внос на химикали от трети държави. Освен това към 30 юни 2025 г. са били в сила 46 мерки във връзка с химикали. Повечето от тези случаи се отнасят до внос от Китай, вероятно поради натрупването на огромен свръхкапацитет. Докато промишлеността на ЕС беше изправена пред нарастващи разходи, китайските производители рязко намалиха цените си. Това намаление на цените е в пълно несъответствие с тенденциите на световния пазар на суровини, което сочи към дъмпингови практики.

Комисията ще укрепи инструментариума на ЕС за търговска защита, за да реагира по-бързо и ефективно на нелоялните практики на ценообразуване в химическия сектор. Това ще ускори също бързото и ефективно използване на инструментите за търговска защита, включително чрез тясно сътрудничество с Алианса за химическата промишленост за откриване на подобни практики. Комисията ще продължи да действа решително срещу практиките за заобикаляне на антидъмпинговите мерки чрез прилагане на процедури за борба с тях.

За да се гарантират навременни действия, основани на точни данни, Комисията ще продължи да следи отблизо вноса на химикали както в рамките на новосъздадената си работна група за надзор на вноса, така и чрез специалната система за мониторинг, въведена през март 2025 г. за някои промишлени химикали. Това наблюдение ще бъде разширено, за да обхване и други молекули, по-специално тези от списъка с молекули от критично значение, след като той бъде договорен.

Митнически и пазарен надзор

При вноса, пуснат на пазара на ЕС, трябва да се спазват същите правила като при продуктите, произведени в ЕС. Това е въпрос на доверие, издръжливост на промишлеността и защита на потребителите. ЕС и неговите държави членки ще засилят прилагането на законодателството на ЕС в областта на химикалите, за да запълнят пропуските, поради които се позволява несъответстващ на изискванията внос, особено чрез онлайн платформи или нерегулирани посредници, тъй като това води до риск от нарушаване на конкуренцията и засяга интересите на спазващите изискванията производители от ЕС. Цифровият продуктов паспорт ще играе роля в подкрепа на тази цел, като допринася за подобряване на прозрачността по веригите за създаване на стойност и като предоставя надеждна и сравнима информация както за продукти от ЕС, така и за продукти, идващи извън ЕС.

За това е необходимо засилване на контрола по границата, включително чрез митническа реформа и по-добър пазарен надзор. Освен това ЕС следва да премине към целенасочени, основани на риска проверки на химикали, като се основава на

инициативи като тези, очертани в съобщението за електронната търговия¹⁵. Това включва разработването на хармонизирани приоритети за правоприлагане, като например проверки на веществата в различни изделия, ограничени химикали или неправилно етикетирани смеси. Тези усилия ще спомогнат да се гарантира, че при продуктите, влизащи в ЕС, не се заобикалят правилата за безопасност, като така не се засягат интересите на вътрешния пазар и не се стига до отслабване на стимулите за иновации. Както е посочено в стратегията за единния пазар, Комисията е поела ангажимент да предприеме ефективни действия за повишаване на съответствието на продуктите с изискванията, като използва полезните взаимодействия с капацитета на ЕС и националните органи за митнически и пазарен надзор и евентуално създаде орган на ЕС за пазарен надзор¹⁶.

За да се увеличи съответствието на вносните стоки със съответните правила на ЕС, Комисията ще засили правоприлагането чрез подобро сътрудничество и обмен на информация между националните органи, ЕСНА и митническите органи. Това ще включва укрепване на координацията чрез групите за административно сътрудничество и подобряване на системи като Информационната и комуникационна система за надзор на пазара (ICSMS) и системата на ЕС за бърз обмен на информация за опасни нехранителни продукти. Комисията също ще насърчава по-доброто прилагане на съществуващите правила, включително тези съгласно Регламента REACH, чрез средата на ЕС за митническо обслужване на едно гише и бъдещото ѝ приложение в контекста на реформата на митническия съюз и центъра за митнически данни на ЕС, както и други митнически системи. Освен това със следващия цикъл на Европейската мултидисциплинарна платформа за борба с криминални заплахи (EMPACT) за 2026—2029 г. се предоставя възможност за укрепване на рамката срещу фалшифицирани стоки, включително химикали.¹⁷

Комисията ще:

- продължи сътрудничеството с международни партньори за осигуряване на достъп до световните пазари, като се стреми към споразумения за секторно сътрудничество, когато няма възможност за споразумения за свободна търговия;
- засили мониторинга на химикалите в рамките на работната група за надзор на вноса, включително с цел предприемане на мерки за търговска защита, за да се открият потенциално вредни резки увеличения на вноса на ранен етап (трето тримесечие на 2025 г.);
- подкрепи разработването на хармонизирани, основани на риска, механизми за контрол на химикалите, за да се засили съответствието на внасяните стоки със съответните правила на ЕС (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- координира пакет от действия за правоприлагане и пазарен надзор, включително чрез интегрирането на Регламента REACH посредством средата на ЕС за митническо обслужване на едно гише и бъдещото му приложение в контекста на реформата на митническия съюз и центъра за митнически данни на ЕС, както и други митнически системи, и чрез приоритизиране на химикалите в

⁽¹⁵⁾ „Всеобхватен инструментариум на ЕС за безопасна и устойчива електронна търговия“ (COM(2025) 37 final).

⁽¹⁶⁾ COM(2025) 500 final.

⁽¹⁷⁾ Вж. също съобщението на Комисията „Всеобхватен инструментариум на ЕС за безопасна и устойчива електронна търговия“ (COM(2025) 37 final, 5 февруари 2025 г., стр. 12).

3. ОСИГУРЯВАНЕ НА ЕНЕРГИЙНИ ДОСТАВКИ НА ДОСТЪПНИ ЦЕНИ И ПОДКРЕПА ЗА ДЕКАРБОНИЗАЦИЯТА

Високите цени на енергията значително накърняват конкурентоспособността на производителите на химикали от ЕС по отношение на разходите. Енергията представлява около 75 % от производствените разходи в нефтохимическия сектор на ЕС. Природният газ представлява над 70 % от променливите разходи за амоняк, а електроенергията — над 60 % от производствените разходи в промишлеността. Засилените инвестиции в междусистемни връзки и вериги за доставки с партньорите от Южното съседство в рамките на новия пакт за Средиземноморието ще бъдат ключов актив.

Химическата промишленост зависи от вносните изкопаеми горива не само като източник на енергия, например за генериране на топлина в производствените процеси, но и като суровини за влагане в повечето химически продукти. Тази двойна зависимост прави сектора изключително уязвим към нестабилността на цените на изкопаемите горива и прекъсванията във веригата за доставки. Въпреки че химическата промишленост на ЕС следва постепенно да ограничи тези зависимости, от съществено значение е при политиките за преход да се отчитат настоящите нужди на сектора от енергия и суровини, за да се гарантира издръжливост, декарбонизация и конкурентоспособност.

3.1. Осигуряване на енергийни доставки на достъпни цени

Планът за действие за енергия на достъпни цени¹⁸, приет през февруари 2025 г., има за цел да се осигурят по-ниски цени за европейските потребители на енергия, включително химическата промишленост. Освен това Комисията ще продължи да обединява търсенето на газ за дружествата от ЕС, за да намали общите разходи за енергия.

Насоките за държавна помощ за компенсиране за непреките разходи в контекста на системата за търговия с емисии на ЕС (СТЕ)¹⁹ дават възможност на държавите членки да предоставят компенсации на определени енергоемки сектори (включително някои химически сектори или продукти, като например рафинирани нефтени продукти, някои неорганични основни химикали, някои промишлени газове или полиетилен) за увеличението на цените на електроенергията, причинено от прилагането на СТЕ на ЕС. Настоящата рамка за държавна помощ не включва някои химически сектори. Въпреки това, тъй като направените в онзи момент допускания за цените вече не отразяват настоящите пазарни условия, тъй като цените понастоящем засягат и сектори като органичните химикали или торовете, до края на годината Комисията ще актуализира насоките за държавна помощ в

⁽¹⁸⁾ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „План за действие за енергия на достъпни цени Отключване на истинската стойност на нашия енергиен съюз за осигуряване на финансово достъпна, ефективно произвеждана и чиста енергия за всички европейци“ (COM(2025) 79 final).

⁽¹⁹⁾ Насоки относно определени мерки за държавна помощ в контекста на системата за търговия с квоти за емисии на парникови газове след 2021 г. (C(2020) 6400 final).

контекста на СТЕ с цел включване на допълнителни химически сектори, наред с другото.

Успоредно с това чрез рамката за държавна помощ във връзка с Пакта за чиста промишленост (CISAF)²⁰ на държавите членки се дава възможност да предоставят временно облекчение на разходите за електроенергия за енергоемки, изложени на търговски рискове промишлени отрасли, с минимална цена от 50 евро/MWh, при условие че реинвестират в мерки за декарбонизация. Рамката позволява и държавна помощ за внедряване на широк набор от технологии за декарбонизация, като свързани с електрификация, водород, биомаса, улавяне, използване и съхранение на въглерод, както и намаляване на риска при инвестиции в проекти за чиста енергия или декарбонизация. Като цяло тези мерки ще спомогнат за осъществяване на инвестиции за декарбонизация, облекчаване на настоящия натиск върху разходите за енергия и предоставяне на подкрепа, за да продължи производството на химикали в ЕС.

Ускорено издаване на разрешения

Химическата промишленост често изисква изграждането на нови инсталации или преоборудването и модернизирването на съществуваща инфраструктура. За това са необходими нови разрешения.

ЕС вече е въвел законодателство за ускоряване и рационализиране на процеса на издаване на разрешения за някои промишлени инсталации чрез законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии²¹ и преразглеждането на директивата относно емисиите от промишлеността²². Съгласно преразгледаната директива относно емисиите от промишлеността²³ се създава нов Център за иновации за промишлена трансформация и емисии от промишлеността (INCITE). INCITE ще определя и оценява иновативни техники, за да покаже техния потенциал и да насърчи навлизането им в по-голям мащаб. Най-ефективните и жизнеспособни иновативни техники ще бъдат включени в заключенията относно най-добрите налични техники.

В пакета за отбранителна готовност Комисията предложи ускорен режим за издаване на разрешения за отбранителна готовност, благодарение на който беше възможно бързо увеличаване на промишления капацитет в отговор на неотложните нужди от сигурност. Въз основа на опита от законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии Комисията ще предложи по-късно тази година акт за механизъм за ускоряване на промишлената декарбонизация с конкретни мерки за преодоляване на затрудненията при издаването на разрешения, свързани с декарбонизацията на енергоемки промишлени отрасли. Проблемите с разрешенията,

⁽²⁰⁾ Съобщение на Комисията „Рамка за мерки за държавна помощ в подкрепа на Пакта за чиста промишленост (рамка за държавна помощ във връзка с Пакта за чиста промишленост)“ (C(2025) 7600)

⁽²¹⁾ Регламент (ЕС) 2024/1735 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за създаване на рамка от мерки за укрепване на европейската екосистема за производство в областта на технологиите за нулеви нетни емисии (ОВ L, 2024/1735, 28.6.2024 г.).

⁽²²⁾ Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. относно емисиите от промишлеността и от отглеждането на селскостопански животни (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването).

⁽²³⁾ Изменена с Директива (ЕС) 2024/1785

свързани с оценките на околната среда, ще бъдат разгледани в сборния пакет от мерки в областта на околната среда през четвъртото тримесечие на 2025 г.

За да се ускори внедряването на проекти за електрификация е от съществено значение да се ускори достъпът до мрежата за химическите инсталации, като се гарантира, че те могат бързо да си доставят чиста енергия с оглед трансформиране на производствените си процеси. Като част от пакета за европейска електроенергийна мрежа през 2025 г. Комисията ще предложи мерки за ускоряване на достъпа до електроенергийни мрежи, съхранение на енергия и възобновяеми енергийни източници.

Водород

Освен използването му за производство на електроенергия водородът е необходим за постигане на ефективна от гледна точка на разходите трансформация на химическата промишленост на ЕС. Като производител и потребител на водород химическият сектор е в добра позиция да подпомогне развитието на водородните икономики в ЕС. Водородът ще има ключова роля за декарбонизацията на различни химически продукти, например чрез производството на азотни торове с малък въглероден отпечатък.

Комисията ще подкрепи навлизането на водород от възобновяеми източници и водород с малък въглероден отпечатък и развитието на свързаната с тях инфраструктура. Също така, Комисията започна проучване за оценка на ефективността на рамката за водорода, за да открие евентуални пречки пред увеличаването на мащаба при водорода от възобновяеми източници и да оцени необходимостта от коригиране на тази регулаторна рамка.

Освен това скоро ще бъде публикувана трета покана по линия на водородната банка в подкрепа на производството на водород в Европа. В деня на приемането на настоящия план за действие Комисията приема и делегиран акт относно водорода с малък въглероден отпечатък, за да гарантира сигурност на инвеститорите и да насърчи навлизането на тези технологии. Производството и доставката на водород е и една от основните цели на предстоящата инициатива за транссредиземноморско сътрудничество в областта на енергията и чистите технологии.

В допълнение към други форми на подкрепа правилата за безплатно разпределяне на квоти в контекста на СТЕ на ЕС бяха актуализирани, за да се гарантира технологична неутралност при мерките за защита от изместване на въглеродни емисии. Следователно производството на водород чрез електролиза вече е допустим сектор за получаване на безплатни квоти за емисии по СТЕ на ЕС на целевия показател, определено съгласно традиционните технологии.

Комисията ще:

- актуализира насоките за държавна помощ за компенсация за непреките разходи в контекста на СТЕ на ЕС с цел включване на допълнителни химикали (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- предложи мерки за преодоляване на предизвикателствата, свързани с екологичните разрешения, включително за проекти за декарбонизация, в рамките на сборния пакет от мерки в областта на околната среда (четвърто тримесечие на 2025 г.);

- предложи ускоряване и рационализиране на други аспекти на издаването на разрешения (включително цифровизация) за проекти за декарбонизация съгласно акта за механизъм за ускоряване на промишлената декарбонизация (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- предложи улесняване на достъпа до мрежата за проекти за електрификация на енергоемки промишлени отрасли (четвърто тримесечие на 2025 г.).

3.2. Подкрепа за декарбонизацията и прехода към кръгова икономика

Постигането на амбициозните цели за нулеви нетни емисии и преминаването към модел на кръгова икономика изискват инвестиции. Същевременно преминаването към по-безопасни и по-устойчиви химикали води до значителни възможности за химическата промишленост на ЕС и потребителите надолу по веригата.

Като един от секторите, в които най-трудно се намаляват емисиите, химическата промишленост изисква технологично неутрален, поетапен и преходен подход към декарбонизацията. По-специално преходните решения, като например инсталациите за крекинг на етан, ще имат важна роля в процеса на трансформация на сектора.

Освен това постигането на нулеви нетни емисии и намаляването на стратегическите зависимости ще изисква постепенно ограничаване както на изкопаемите горива, така и на първичните суровини от изкопаеми източници, където това е технически и икономически осъществимо. Алтернативните източници на чист въглерод, като биомаса, рециклирани отпадъци и въглерод от процеси на улавяне и използване на въглерод (CCU), са от съществено значение в тази насока. За тази цел Комисията ще разработи стимули за изграждане на жизнеспособна икономическа обосновка за чист преход на химическата промишленост на ЕС.

Финансово подпомагане от ЕС

Чрез бюджета на ЕС се подпомагат проекти за иновации и декарбонизация през различните етапи на развитие на иновациите.

Работната програма на „Хоризонт Европа“ за 2026—2027 г. ще подпомогне прехода към декарбонизация на промишлеността на по-ранните етапи на развитие на иновациите с приблизително 370 милиона евро. Освен това, както е обявено в Пакта за чиста промишленост, Комисията ще стартира водеща покана за представяне на предложения по програмата „Хоризонт Европа“ на стойност 600 милиона евро в рамките на работната програма за 2026—2027 г. в подкрепа на проекти на етап внедряване. Тази покана ще бъде в допълнение на текущите усилия в областта на научните изследвания и иновациите, финансирани по програма „Хоризонт Европа“, и ще има за цел да се насърчат полезните взаимодействия между рамковата програма за научни изследвания и инвестиции и фонда за иновации, като по този начин се създаде поток от проекти — от етапа на научни изследвания и инвестиции до етапа на внедряване. Поканата ще бъде насочена към всички енергоемки промишлени отрасли, включително химическата промишленост.

Фондът за иновации, създаден по линия на СТЕ на ЕС, предоставя стимули за инвестиции в проекти за декарбонизация на промишлеността. В контекста на прегледа на СТЕ през 2026 г. Комисията ще вземе предвид специфичните особености на енергоемките промишлени отрасли и ще предложи допълнително укрепване на този инструментариум с банка за декарбонизация на промишлеността,

чиято цел ще бъде да се осигури финансиране в размер до 100 милиарда евро за проекти за декарбонизация на промишлеността. През 2025 г. ще стартира пилотен проект за нова банка за декарбонизация на промишлеността с търг на стойност 1 милиард евро за проекти за декарбонизация на ключови промишлени процеси, по-специално топлинната енергия, която е един от най-големите източници на енергийни потребности и емисии на парникови газове и в химическия сектор²⁴.

Фондът InvestEU мобилизира публични и частни инвестиции за иновации и чист преход, включително в подкрепа на стартиращи и разрастващи се предприятия в областта на чистите технологии. В едно изменение на Регламента за InvestEU, което понастоящем се обсъжда от съзакондателите, се предлага увеличаване на размера на фонда InvestEU и съответното му предлагане към пазара (по-специално гаранции, финансови продукти за рисково и дялово финансиране) чрез мобилизиране на допълнителни инвестиции в размер на 50 милиарда евро, като това също е в подкрепа на целите на Пакта за чиста промишленост и инициативите, изпълнявани от групата на Европейската инвестиционна банка, например TechEU. Преразгледаният фонд InvestEU ще може да предоставя подкрепа за инвестиции в полза на енергоемки индустрии, например чрез подкрепа за оборудване на електроенергийната мрежа, гаранции за чисти технологии и корпоративни споразумения за закупуване на електроенергия от възобновяеми източници.

Чрез бъдещия фонд за конкурентоспособност ще се осигурява подкрепа за усилията в областта на декарбонизацията. Може да се създаде и специална публично-частна инициатива за насърчаване на инвестициите с оглед модернизиране на химическия сектор. Това не засяга пакета с предложението за следващата многогодишна финансова рамка.

Биоикономика и биомаса

Суровините на биологична основа могат да представляват смислена алтернатива на материалите, съдържащи изкопаеми източници на въглерод²⁵. Ако са разработени правилно, като се използват местни и устойчиво добивани материали на биологична основа, те могат да допринесат за ограничаване на зависимостите от световните вериги за създаване на стойност (например заместване на газа от изкопаеми източници с биогаз и биомаса) и намаляване на емисиите на парникови газове.

Използването на алтернативи на биологична основа позволява производството на по-безопасни и по-устойчиви химикали. Например при микробната ферментация се използват микроорганизми за преобразуване на захари и растителни материали в ценни химикали, като по този начин се намалява необходимостта от процеси на нефтена основа. Ензимите в ензимните процеси се използват все по-често в химичното производство на биологична основа като катализатори, които улесняват по-устойчиви реакции. При тези процеси често се използва по-малко енергия и се произвеждат по-малко вредни вторични продукти, отколкото при традиционните методи.

⁽²⁴⁾ cfde57b3-d80f-43e1-9ee4-cd96c42c6ca8_en

⁽²⁵⁾ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Изграждане на бъдещето заедно с природата: насърчаване на биотехнологиите и биопроизводството в ЕС“ (COM(2024) 137 final).

Технологичният напредък дава възможност на дружествата да преобразуват отпадъчни материали и да оползотворяват отпадъци, например селскостопански остатъци и хранителни отпадъци, в ценни химикали и торове на биологична основа. Това води до намаляване на нуждата от първични суровини и до оползотворяване на отпадъците. Освен това съществува потенциал да се използва настоящият производствен капацитет с алтернативни суровини и материали на биологична основа. Същевременно трябва да се гарантират защитата на биологичното разнообразие и продоволствената сигурност.

Бъдещата **стратегия за биоикономиката** (четвърто тримесечие на 2025 г.) ще бъде насочена към подобряване на ресурсната ефективност и използване на значителния потенциал за растеж въз основа на материалите на биологична основа, заместващи материалите на основата на изкопаеми горива, и свързаните с тях отрасли. Това може допълнително да ограничи зависимостта от вносни суровини за химическата промишленост на ЕС. Със стратегията ще се определят визия и насоки за увеличаване на производството на устойчиви материали на биологична основа, ще се развият биотехнологиите и ще се насърчат иновациите и инвестициите в приложения с висока стойност, включително за химикали. Освен това ще се проучи как да се осигури достъпът на химическата промишленост до биоматериали за приложения с добавена стойност, като например биохимични продукти.

Комисията вече подчерта²⁶ потенциала на устойчивата биомаса като алтернативна суровина²⁷, като даде възможност за доброволно етикетирание на продукти на биологична основа с цел създаване на водещи пазари. Тя ще проучи допълнителни възможности за стимулиране на използването на устойчива биомаса като суровина.

Подкрепа за кръговост

Химическото рециклиране може да играе важна роля за ограничаване на зависимостта на ЕС от първични ресурси на основата на изкопаеми горива в производството на пластмаси и за оползотворяване на излезли от употреба продукти. Например химическото рециклиране може да бъде особено полезно при трудно рециклируемите отпадъчни пластмаси, които не са подходящи за механично рециклиране или при които трябва да бъдат постигнати специфични изисквания за качество. Това ще допринесе за постигането на целите на ЕС по отношение на рециклирането на пластмасови отпадъци и увеличаването на рециклираното съдържание в пластмасите.

За да насърчи ефективното внедряване на химическото рециклиране, Комисията започна обществена консултация относно акт за изпълнение съгласно Директивата относно пластмасите за еднократна употреба,²⁸ за да се установи ясна, научно обоснована и технологично неутрална рамка за разпределение на материалния

⁽²⁶⁾ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Изграждане на бъдещето заедно с природата: насърчаване на биотехнологиите и биопроизводството в ЕС“ (COM(2024) 137 final).

⁽²⁷⁾ Вж. също визията за селското стопанство и храните, приета през февруари 2025 г., с която се определят перспективи за разширяване на биоикономиката, за оползотворяване на вторичните продукти и отпадъците, за ускоряване на достъпа до пазара за биопестициди и за подкрепа на навлизането на торове с малък въглероден отпечатък от рециклирани хранителни вещества и ферментационни продукти от биогаз.

⁽²⁸⁾ Директива (ЕС) 2019/904 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда (ОВ L 155, 12.6.2019 г., стр. 1).

баланс, така че да се отчита рециклираното съдържание в резултат на химическо рециклиране, което ще даде възможност да се създаде водещ пазар за химическия сектор, насърчаващ неговата кръговост. Планирано е този акт за изпълнение да бъде приет през четвъртото тримесечие на 2025 г.

Предложението за акт за кръговата икономика ще обхваща както предлагането, така и търсенето, като ще се създаде единен пазар за отпадъци и ще се насърчи включването на рециклирани и вторични суровини. Това представлява значителна възможност за химическата промишленост, която играе основна роля за осигуряване на възможности за кръгови решения във веригите за създаване на стойност.

Улавяне, използване и съхранение на въглерод (УИСВ)

УИСВ е основна технология за нулеви нетни емисии, която допринася за ограничаване на зависимостта от изкопаеми горива и за издръжливостта на европейските промишлени отрасли, особено на тези, при които електрифицирането и намаляването на емисиите е по-трудно, например химикалите, както е посочено в съобщението за промишленото управление на въглеродните емисии от 2024 г.²⁹. Освен това улавянето и използването на въглероден диоксид могат да допринесат за подобряване на промишлената симбиоза чрез свързване на източниците на промишлени емисии с изкупвачите в рамките на местни вериги за създаване на стойност.

За тази цел е необходим структуриран подход към планирането на инфраструктурата, обхващащ както търсенето, така и предлагането на мрежи за уловен въглероден диоксид (CO₂) и водород. Като първа стъпка с делегирания акт съгласно законодателния акт за промишленост с нулеви нетни емисии, който скоро ще влезе в сила, се очертават задълженията на производителите на газ и петрол в ЕС за постигане на целта на ЕС за съхранение на CO₂ до 2030 г. Освен това Комисията възнамерява да разработи специален законодателен режим, с който да гарантира постепенното развитие на пазар за CO₂ и инфраструктура за CO₂ в ЕС, като по този начин допринесе за изграждането на доверие и дългосрочна предвидимост с оглед разрастването на веригата за създаване на стойност.

За успешното навлизане на УИВ е необходима също подкрепяща регулаторна рамка. Съгласно настоящите правила на СТЕ на ЕС уловеният CO₂ в продукти, в които той не се съхранява постоянно, например тези, произвеждани от химическата промишленост, не се признава.

Като част от прегледа на СТЕ през 2026 г. Комисията ще оцени осъществимостта на евентуално включване на управлението на отпадъците³⁰ в СТЕ на ЕС, а също и — в този контекст — по какъв начин най-добре да се възнагражда уловеният CO₂ в продукти, в които той не се съхранява постоянно. Освен това ще се оцени възможността за постоянно поглъщане на въглерод, за да се компенсират остатъчните емисии от сектори, в които е трудно да се намалят емисиите.

Комисията ще:

⁽²⁹⁾ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите „Към амбициозно промишлено управление на въглеродните емисии за ЕС“ (COM(2024) 62 final).

⁽³⁰⁾ Изгаряне на отпадъците и други процеси на управление на отпадъците, например депониране, което води до емисии на метан и диазотен оксид.

- приеме нова стратегия на ЕС за биоикономиката с цел да се определят визия и насоки за увеличаване на производството на устойчиви материали на биологична основа, да се развият биотехнологиите и да се насърчат иновациите и инвестициите в приложения с висока стойност, включително за химикали (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- предложи акт за кръговата икономика с цел да се развият пазарите на вторични суровини и да се насърчи кръговостта в сектора на химикалите (2026 г.);
- подкрепи безопасното и ефективно внедряване на химическото рециклиране съгласно Директивата относно пластмасите за еднократна употреба: започне обществена консултация през третото тримесечие на 2025 г. и ще приеме акт за изпълнение съгласно Директивата относно пластмасите за еднократна употреба във връзка с химическото рециклиране (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- оцени осъществимостта на евентуално отчитане на емисиите от продукти за УИВ, в които той не се съхранява постоянно, надолу по веригата, като част от прегледа на СТЕ (второ/трето тримесечие на 2026 г.);
- разработи финансови стимули с цел да се насърчи навлизането на въглерода от неизкопаеми източници, както и водорода от възобновяеми източници и водорода с малък въглероден отпечатък;
- подобри регулаторната рамка за улавянето, транспортирането, използването и съхранението на въглерод (УИСВ), включително като предложи регулаторна рамка за разработване на пазари и инфраструктура за CO₂ в ЕС.

4. ВОДЕЩИ ПАЗАРИ И ИНОВАЦИИ

4.1. Водещи пазари и екологично данъчно облагане

Инвестициите в суровини от неизкопаеми източници и технологии с малък въглероден отпечатък често са ограничени поради липсата на изкупвачи, което представлява пречка за водещите дружества да се възползват от „зелената премия“ и от инвестициите. Следователно — в рамките на логиката на предстоящата реформа в областта на възлагането на обществени поръчки — с акта за механизъм за ускоряване на промишлената декарбонизация ще бъдат въведени изисквания на ЕС относно съдържанието в съответствие с международните правни ангажименти на Съюза, както и критерии за издръжливост и устойчивост с цел насърчаване и защита на чистите европейски доставки на енергоемки продукти и европейското търсене за промишлените отрасли надолу по веригата.

Данъчното облагане може да допринесе за разработването на иновативни решения с малък въглероден отпечатък **за химическата промишленост на ЕС**. За подкрепа на тази цел Комисията представи препоръката си относно данъчното стимулиране в подкрепа на Пакта за чиста промишленост. Тази инициатива представлява политически сигнал за дружествата, за да се насърчат да ускорят прехода си към чисти технологии, декарбонизация на промишлеността и устойчив растеж. В нея се препоръчва да се предоставят данъчни облекчения за производителите на чисти технологии, както и ускорено начисляване на дохода за тежките промишлени отрасли, като химическия сектор, когато инвестират в оборудване за чисти технологии.

Комисията ще:

- въведе изисквания на ЕС относно съдържанието, както и критерии за издръжливост и устойчивост, за да се насърчи развитието на водещи пазари за специфични сектори съгласно акта за механизъм за ускоряване на промишлената декарбонизация (четвърто тримесечие на 2025 г.).

4.2. Иновации

Иновациите са от решаващо значение за запазването на конкурентоспособността на химическата промишленост. Те играят основна роля при разработването на революционни производствени технологии, например такива въз основа на екологосъобразна химия, като фотохимия и електрохимия, и разработването на нови продукти, включително авангардни материали. Иновациите са от полза и за ползвателите и потребителите надолу по веригата, тъй като водят до по-безопасни и по-устойчиви алтернативи.

ЕС предоставя значителна подкрепа за иновациите на ранен етап в химическата промишленост — от разработването на нови концепции до пилотни проекти по линия на „Хоризонт Европа“, особено в рамките на европейски партньорства, например съвместното предприятие „Кръгова биотехнологична Европа“³¹ (СВЕ ЈУ), Process4Planet³² и „Иновативни авангардни материали за Европа“ (IAM4EU)³³.

Въпреки това развиването на иновативните приложения до етап на внедряване в промишлеността продължава да бъде значително предизвикателство. Това е чувствителен етап от иновационния процес, тъй като е свързан с високи нива на инвестиции и значителна несигурност както по отношение на технологичните резултати, така и на бъдещото навлизане на пазара.

Комисията ще създаде център(ове) на ЕС за иновации и замяна, за да преодолее бариерите пред иновациите и да ускори разработването на по-безопасни и по-устойчиви решения, и ще проучи съвместни подходи за замяна на целеви химикали. Тези центрове, вдъхновени от модела INCITE, ще помогнат на дружествата, особено на МСП, да сканират хоризонта, да определят и оценят алтернативите, да насърчават партньорства и да споделят знания. Химикалите, които са **безопасни и устойчиви още при проектирането** (SSbD), ще бъдат вградени в иновационните центрове, като по този начин ще се предостави техническо ръководство от иновациите на ранен етап. С рамката за SSbD ще се насърчи сътрудничеството между продуктите дизайнери, химическите дружества, учените и изследователските организации. Комисията ще улесни достъпа до необходимата цифрова и физическа

⁽³¹⁾ Съвместното предприятие „Кръгова биотехнологична Европа“ (СВЕ ЈУ) е публично-частно партньорство на стойност 2 милиарда евро между ЕС и Консорциума за биотехнологични производства (КБП). То финансира проекти за развитие на конкурентоспособни кръгови биотехнологични производства в ЕС-27. СВЕ ЈУ се финансира по Многогодишната финансова рамка за периода 2021—2027 г. и функционира съгласно правилата на програма „Хоризонт Европа“ за периода 2021—2031 г.

⁽³²⁾ Целта на партньорството Processes4Planet (P4Planet) е да се трансформират преработвателните отрасли в ЕС, за да се постигне кръговост и цялостна неутралност по отношение на климата на равнището на ЕС до 2050 г., като същевременно се повиши тяхната конкурентоспособност в световен мащаб. P4Planet е публично-частно партньорство, създадено между A.SPIRE (като частно предприятие) и Комисията в контекста на Клъстер 4 („Цифрова сфера, промишленост и космическо пространство“) на „Хоризонт Европа“. <https://www.aspire2050.eu/p4planet/about-p4planet>.

⁽³³⁾ „Иновативни авангардни материали за Европа“ (IAM4EU) е публично-частно партньорство по „Хоризонт Европа“ за периода 2025—2027 г., чиято цел е да се подпомогнат иновациите в областта на авангардните материали, обхващащо производството, процесите и устойчивостта.

инфраструктура за разработване, изпитване и мащабиране на иновациите от типа SSbD.

В тези центрове ще се проучват и съвместни подходи за замяна на целеви химикали, като те може да са домакини на мрежа на ЕС от центрове за замяна, която да предоставя персонализирана техническа, научна и финансова подкрепа на дружества, особено на МСП, които се стремят да заменят опасните вещества с по-безопасни алтернативи.

Преработената препоръка на Комисията относно рамката за химикалите от типа SSbD (2025 г.) ще допринесе за засилване на конкурентоспособността на химическата промишленост на ЕС, като подобри ефикасността на иновационния процес, насочен към по-безопасни и по-устойчиви алтернативи. По програмите на „Хоризонт Европа“ за периода 2025—2027 г. ще бъдат предоставени около 120 милиона евро в подкрепа на разработването и ускоряването на откриването — допълнително подпомогнато от изкуствения интелект и цифровизацията — на алтернативи на вещества, пораждащи безпокойство.

Комисията ще разработи *обща платформа за данни относно химикалите* като част от инициативата „Едно вещество, една оценка“, за да опрости достъпа до данни за химикалите и да го направи по-прозрачен.

С бъдещия акт за авангардните материали, който ще бъде приет през 2026 г., също ще се стимулират и възнаграждават иновациите в химическия сектор. Авангардните материали водят до иновативни решения за по-ефикасна, устойчива и конкурентоспособна промишленост. Комисията ще предложи акт за авангардните материали, с който ще се установи всеобхватна рамка за подкрепа на цялата верига за създаване на стойност — от научноизследователската и развойна дейност и стартиращите предприятия до производството и внедряването, и с който ще се стимулират и възнаграждават иновациите в химическия сектор.

Актуални оценки за безопасност на химичните вещества

Иновациите играят също ключова роля за повишаване на безопасността на химичните вещества чрез подобряване на управлението на рисковете от химикали и подкрепа на разработването на по-безопасни химикали. Засилването на сътрудничеството по цялата верига за създаване на стойност в химическата промишленост е от съществено значение и за стимулирането на иновациите в оценката на рисковете от химикали. Партньорството за оценка на рисковете от химикали (PARC) е водещата инициатива на ЕС в тази област. В нея се обединяват министерства, национални агенции за обществено здраве и оценка на риска, изследователски организации и академични среди.

Методиките с нов подход (МНП) или подходите за изпитване без използване на животни предлагат съвременни научно обосновани инструменти за предоставяне на информация за оценка на рисковете от химикали. Те имат ключова роля за ускоряване на оценките на риска и запълване на пропуските в информацията и са ефективни инструменти от гледна точка на разходите. Комисията ще продължи да работи за модернизиране на изпитването на химикали и за ускоряване на прехода към подходи без изпитване върху животни. Като част от инициативата „Едно вещество, една оценка“ Комисията ще стартира обща платформа за данни за химикалите, за да подобри достъпа до данни за химикалите. Успоредно с това Комисията ще представи пътна карта за постепенното премахване на изпитването

върху животни при оценките за безопасност на химичните вещества до 2026 г. Тя ще работи в тясно сътрудничество със заинтересованите страни, за да се насърчават алтернативни методи, да се избягва ненужно изпитване и да се намалят разходите за изпитване. В пътната карта ще се очертаят нуждите от разработване и валидиране на методи за изпитване без използване на животни в съответствие с искането, отправено от Съвета.

Комисията ще:

- ускори и увеличи иновациите в химическия сектор чрез доброволни иновационни центрове на ЕС за химикалите (първо тримесечие на 2026 г.);
- предложи акт за авангардните материали с цел да се стимулират и възнаграждават иновациите в химическия сектор (четвърто тримесечие на 2026 г.);
- разгърне обща платформа за данни за химикали, както е посочено в пакета „Едно вещество, една оценка“;
- представи пътна карта за постепенното премахване на изпитването върху животни (първо тримесечие на 2026 г.).

5. ОПРОСТЯВАНЕ И РАЦИОНАЛИЗИРАНЕ НА РЕГУЛАТОРНАТА РАМКА

Опростяването стои в основата на регулаторната програма на Комисията, като то има ясна цел да се ограничи административната тежест за дружествата с 25 % и за МСП с 35 % до края на мандата на настоящата Комисия.

5.1. „Сборни пакети от мерки за опростяване“

Досега през 2025 г. Комисията е приела пет т.нар. „сборни пакета от мерки за опростяване“ с цел да рационализира правилата и да намали административната тежест за промишлеността в ЕС. Някои от тези предложения, по-специално тези, съдържащи се в „първия сборен пакет от мерки за опростяване“ от 26 февруари 2025 г., са от пряко значение за химическата промишленост на ЕС³⁴. В „петия сборен пакет от мерки за опростяване“ от 17 юни 2025 г. се разглеждат аспекти на отбраната и се подсилва възможността за държавите членки да освобождават от забрана химични вещества — самостоятелно, в смес или в изделие, когато това е необходимо в интерес на отбраната.

В деня на приемането на настоящия план за действие Комисията предлага, като първа стъпка, „шести сборен пакет от мерки за опростяване“, насочен специално към химикалите в ЕС и свързаното с тях законодателство: Регламента относно класифицирането, етикетирването и опаковането³⁵ (CLP), Регламента за продуктите

⁽³⁴⁾ Предложение за Директива на Европейския парламент и на Съвета за изменение на директиви 2006/43/ЕО, 2013/34/ЕС, (ЕС) 2022/2464 и (ЕС) 2024/1760 по отношение на някои изисквания за отчитане на предприятията във връзка с устойчивостта и за дължима грижа (СОМ(2025) 81 final).

⁽³⁵⁾ Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етикетирването и опаковането на вещества и смеси (ОВ L 353, 31.12.2008 г., стр. 1).

за наторяване³⁶ и Регламента за козметичните продукти³⁷. С предложението се опростяват различни правила съгласно достиженията на правото на ЕС в областта на химикалите, като същевременно се гарантира високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда. Например в предложението се преразглеждат разпоредбите относно задължителните размери на шрифта и разстояние между редовете при етикетирането на опасни химикали съгласно CLP, за да се гарантира, че химичните дружества ефективно предоставят информация за веществата и смесите. Това предложение ще доведе до очаквани икономии от най-малко 363 милиона евро годишно за химическата промишленост.

Освен със сборния пакет от мерки за опростяване от днес Комисията допълнително ще опрости законодателството на ЕС, свързано с химическата промишленост на ЕС. През четвъртото тримесечие на 2025 г. Комисията ще приеме друго предложение за сборен пакет от мерки, целящо намаляване на административната тежест в законодателството в областта на околната среда, което ще бъде от значение и за химическата промишленост на ЕС.

Освен това до края на годината Комисията ще предложи сборен пакет от мерки за опростяване, с който ще се улесни биологичният контрол в земеделието. Някои от аспектите в него, например улесненият достъп до пазара за биопестициди, ще бъдат от значение и за химическата промишленост.

Таксономия

Като част от „първия сборен пакет от мерки за опростяване“ Комисията скоро ще приеме преработени критерии за „ненанасяне на значителни вреди“ (НЗВ) с оглед предотвратяване и контрол на замърсяването в рамките на таксономията за устойчиви инвестиции. По-конкретно по този начин ще се изясни и ограничи обхватът на допълнение В към делегираните актове за климата и околната среда към таксономията³⁸ ³⁹ по отношение на включените вещества. Това значително ще

⁽³⁶⁾ Регламент (ЕС) 2019/1009 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за определяне на правила за предоставянето на пазара на продукти за наторяване в ЕС (ОВ L 170, 25.6.2019 г., стр. 1).

⁽³⁷⁾ Регламент (ЕО) № 1223/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 г. относно козметичните продукти (преработен текст) (ОВ L 342, 22.12.2009 г., стр. 59).

⁽³⁸⁾ Делегиран регламент (ЕС) 2023/2486 на Комисията от 27 юни 2023 г. за допълнение на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за устойчивото използване и опазването на водните и морските ресурси, за прехода към кръгова икономика, за предотвратяването и контрола на замърсяването или за опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и екосистемите, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели, и за изменение на Делегиран регламент (ЕС) 2021/2178 на Комисията по отношение на специфичното публично оповестяване на информация за тези икономически дейности.

⁽³⁹⁾ Делегиран регламент (ЕС) 2021/2139 на Комисията от 4 юни 2021 г. за допълнение на Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета чрез установяване на техническите критерии за проверка с цел определяне на условията, при които дадена икономическа дейност се квалифицира като допринасяща съществено за смекчаването на изменението на климата или за адаптирането към изменението на климата, и с цел определяне дали тази икономическа дейност не нанася значителни вреди във връзка с постигането на някоя от другите екологични цели (ОВ L 442, 9.12.2021 г., стр. 1).

намали тежестта за доказване на съответствие с таксономията и ще улесни достъпа до устойчиво финансиране.

5.2. Целенасочено преразглеждане на Регламента REACH

Регламентът относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH)⁴⁰ е основният законодателен акт на ЕС, с който се регулират химикалите. Регламентът REACH допринесе за повишаването на знанията за химикалите чрез регистрацията и оценка и за справянето с породения от някои химикали риск чрез разрешения и ограничения. Някои процеси по Регламента REACH обаче се оказаха обременяващи за дружествата, по-специално за МСП.

До края на 2025 г. Комисията ще приеме предложение за целенасочено преразглеждане на Регламента REACH с цел опростяване на правилата и ускоряване на процедурите за промишлеността, като се вземат предвид съображения, свързани с конкурентоспособността, безопасността, сигурността и устойчивостта, като същевременно се гарантира високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда⁴¹.

5.3. Регламентът за ЕСНА

Освен това Комисията предлага отделен регламент за Европейската агенция по химикали (ЕСНА) с цел подобряване на нейното управление и повишаване на устойчивостта на модела ѝ на финансиране. Целта е да се даде възможност на ЕСНА да изпълнява ефективно своите разширяващи се отговорности и да се засили нейната способност да предоставя навременни и последователни научни становища, с което да подпомага дружествата да изготвят планове с по-голяма инвестиционна сигурност. Опростяването на модела на финансиране ще доведе до подобряване на оперативната гъвкавост на ЕСНА и намаляване на административната тежест. Подобрената ефективност ще даде възможност на ЕСНА да предоставя по-добри услуги на дружествата, особено на МСП, като по този начин ще се ограничат разходите им за привеждане в съответствие с нормативните изисквания.

5.4. Осигуряване на яснота относно PFAS

Научната оценка за универсалното ограничаване за перфлуороалкилираните и полифлуороалкилираните съединения (PFAS)⁴² от страна на комитетите на ЕСНА е в ход и е планирано да приключи през 2026 г. Комисията е поела ангажимент да представи предложение възможно най-скоро след получаване на становището на ЕСНА, като общата цел е да се ограничат до минимум емисиите на PFAS.

Комисията ще разгледа възможността за забрана на PFAS за потребителска употреба, например в козметика, материали, предназначени за контакт с храни, и облекло за дейности на открито. Когато няма налични подходящи алтернативи по отношение на показателите и безопасността, може да се разреши да се продължи да

⁽⁴⁰⁾ Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (ОВ L 396, 30.12.2006 г., стр. 1).

⁽⁴¹⁾ Вж. също Съобщението „Сборен пакет от мерки за отбранителната готовност“ (COM(2025) 820 final).

⁽⁴²⁾ През януари 2023 г. пет национални органа (Дания, Германия, Нидерландия, Швеция и Норвегия) представиха на ЕСНА досие за ограничаване на всички PFAS.

се използват PFAS за критични приложения в промишлеността, например здравеопазване, отбрана, полупроводници и други стратегически сектори⁴³, при строги условия, докато не бъдат намерени приемливи заместители. Дерогациите за употреба ще трябва да бъдат придружени от изисквания за намаляване на емисиите на всички етапи от жизнения цикъл, за да се ограничи отделянето на замърсители в околната среда, както и от ясни стимули за иновации.

Комисията ще подкрепи усилията на промишлеността за смекчаване и отстраняване, за постигане на повишена издръжливост по отношение на водните ресурси, за укрепване на здравето на океаните⁴⁴ и за справяне със замърсяването на водите, почвите и въздуха.

За да подпомогне прехода към ограничаване на PFAS, Комисията следва всеобхватна стратегия, в която регулирането се съчетава с други мерки. Те ще включват целенасочени инвестиции в научни изследвания, иновации за безопасни и устойчиви алтернативи и засилена координация между институциите на ЕС и държавите членки, както и експертни мрежи за споделяне на знания и решения. В иновационните центрове на ЕС ще се даде приоритет на действията за откриване на безопасни и устойчиви алтернативи на PFAS.

Комисията ще насърчи преминаването от PFAS към по-безопасни алтернативи⁴⁵. ЕС трябва да положи решителни усилия за почистване на обекти, които вече са силно замърсени с такива вещества. Почистването следва да се основава на принципа „замърсителят плаща“, като публични средства се отпускат за почистването на безстопанствени обекти, където не може да се намери отговорен субект. Въпреки че усилията за възстановяване са много скъпи, научните изследвания и иновациите могат значително да намалят тези разходи чрез нови технологии, включително на биологична основа, които ще бъдат насърчавани в стратегията за биоикономиката.

Ще бъде разработена нова рамка за мониторинг на PFAS в целия ЕС, чрез която да се централизира информацията, да се определят горещи точки на замърсяване, да се посочат успешни практики за възстановяване и да се събират данни от съответното законодателство. Комисията ще проучи как по най-добрия начин да усъвършенства споделянето на информация и комуникацията относно замърсяването с PFAS и тяхното заместване и ще започне диалог, обединяващ заинтересованите страни, за да подкрепи изграждането на цялостен поглед върху предизвикателствата по отношение на замърсяването, свързано с PFAS. Освен това, за да се справи с т.нар. „наследено замърсяване“, Комисията ще се стреми да създаде публично-частна инициатива за постигане на технологичен пробив в осъществими и достъпни методи за откриване и отстраняване на PFAS.

⁽⁴³⁾ Съобщение на Комисията „Ръководни критерии и принципи на концепцията за основни видове употреба в законодателството на ЕС в областта на химикалите“ (C/2024/2894).

⁽⁴⁴⁾ Вж. „Европейският пакт за океана“ (COM(2025) 281 final, стр. 8).

⁽⁴⁵⁾ Вж. също „Европейска стратегия за издръжливост по отношение на водните ресурси“ (COM(2025) 280 final, стр. 5—6).

5.5. Здравословни и безопасни условия на труд

Здравословните и безопасни условия на труд са от съществено значение не само за защита на здравето и безопасността на работниците, но и за увеличаване на производителността, повишаване на конкурентоспособността и осигуряване на еднакви условия на конкуренция в различните промишлени отрасли. Това се осъществява, наред с другото, чрез установяването на гранични стойности на професионална експозиция на равнището на ЕС съгласно Директивата за канцерогените, мутагените и веществата, токсични за репродукцията (CMRD)⁴⁶ и Директивата за химичните агенти⁴⁷.

Комисията ще:

- приеме предложение за сборен пакет от мерки за химическата промишленост (трето тримесечие на 2025 г.);
- измени критериите за НЗВ с цел предотвратяване и контрол на замърсяването съгласно Регламента за таксономията (трето тримесечие на 2025 г.);
- приеме предложение за целенасочено преразглеждане на Регламента REACH (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- приеме предложение за основен регламент за ЕСНА (трето тримесечие на 2025 г.);
- приеме сборен пакет от мерки за опростяване за продуктите за растителна защита и ще ускори достъпа до пазара за биопестициди (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- приеме предложение за намаляване на административната тежест в законодателството в областта на околната среда (сборен пакет от мерки за околната среда) (четвърто тримесечие на 2025 г.);
- предложи ограничаване на PFAS съгласно Регламента REACH въз основа на становището на ЕСНА относно досието за „универсално“ ограничаване на PFAS;
- разработи общоевропейска рамка за мониторинг на PFAS с цел централизиране на данните, както и насърчаване на практични, научно обосновани решения за устойчив преход от страна на промишлеността на ЕС (четвърто тримесечие на 2026 г.);
- започне диалог, обединяващ заинтересованите страни, в подкрепа на цялостен поглед върху предизвикателствата, свързани със замърсяването с PFAS (второ тримесечие на 2026 г.).

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За успешното прилагане на настоящия план за действие ще са необходими съгласувани усилия от всички заинтересовани страни, включително европейските институции, държавите членки, промишлеността и гражданското общество. Ще бъде от съществено значение да се работи съвместно за създаване на благоприятна

⁽⁴⁶⁾ Директива 2004/37/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогени или мутагени по време на работа (шеста специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 на Директива 89/391/ЕИО на Съвета) (ОВ L 158, 30.4.2004 г.).

⁽⁴⁷⁾ Директива 98/24/ЕО на Съвета от 7 април 1998 г. за опазване на здравето и безопасността на работниците от рискове, свързани с химични агенти на работното място (четирнадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО) (ОВ L 131, 5.5.1998 г., стр. 11).

стопанска среда, за насърчаване на инвестициите в декарбонизация и иновации, за намаляване на зависимостите на сектора и за осигуряване на достъп до ресурсите, необходими за прехода към по-конкурентоспособно и устойчиво бъдеще.

Комисията е поела ангажимент да работи в тясно сътрудничество с всички заинтересовани страни, за да гарантира ефективното прилагане на настоящия план за действие и постигането на неговите цели. За тази цел Комисията ще поддържа тесен диалог със заинтересованите страни, ще следи резултатите от настоящия план за действие и ще осигури бързото му изпълнение.

По този начин можем да гарантираме, че химическата промишленост на ЕС ще продължи да играе жизненоважна роля в икономиката и обществото на ЕС, като същевременно допринася за постигането на целите на ЕС в областта на климата и околната среда.
